

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai par jurisdikciju, lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par bērnu starptautisko nolaupīšanu (pārstrādāta redakcija)”

(COM(2016) 411 final – 2016/0190 (CNS))

(2017/C 125/06)

Ziņotājs: **Christian BÄUMLER**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 20.7.2016.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	10.1.2017.
Pieņemts plenārsesijā	26.1.2017.
Plenārsesija Nr.	522
Balsojuma rezultāts	116/0/1
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka *J.-C. Juncker* vadītās Komisijas politiskajās pamatnostādnēs ir pareizi uzsvērts, ka ES dalībvalstu tiesu iestāžu sadarbība ir pakāpeniski jāuzlabo, ņemot vērā faktisko situāciju, ka visā Eiropas Savienībā ir aizvien vairāk mobilu iedzīvotāju, kuri laulājas un kuriem ir bērni.

1.2. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikuma mērķi – pieņemot lēmumu par atgriešanos, vairāk ņemt vērā bērna intereses. EESK atbalsta bērnu tiesības un uzsver, ka ir ļoti svarīgi visās politikas jomās, kas attiecas uz bērniem, ievērot bērnu tiesības. Bērna interesēm jābūt pirmajā vietā.

1.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir ierosinājusi vairākas būtiskas izmaiņas ar mērķi uzlabot nolaupītā bērna atpakaļatdošanas efektivitāti. EESK uzskata, ka tas varētu ietvert arī kopīgu obligāto standartu pieņemšanu, tostarp vienotu izpildes procedūru.

1.4. EESK uzskata, ka 55. pantā minētā centrālo iestāžu sadarbība konkrētās lietās par vecāku atbildību ir būtiska, un atbalsta šo noteikumu jauno redakciju.

1.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka dalībvalstīm ir pienākums koncentrēt jurisdikciju dažās tiesās atbilstoši savai attiecīgajai tiesību sistēmu struktūrai.

1.6. EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikumā ir precizēti termiņi izpildāma atpakaļatdošanas rīkojuma izdošanai un atpakaļatdošanas process ir saīsināts līdz 18 nedēļām.

1.7. EESK uzskata, ka pārsūdzības ierobežojums, nosakot, ka ir iespējama tikai viena pārsūdzība, atpakaļatdošanas procesā ir pamatots.

1.8. EESK atzinīgi vērtē to, ka izcelsmes dalībvalsts tiesa var pasludināt lēmumu par provizoriski izpildāmu, pat ja šāda iespēja valsts tiesību aktos nav paredzēta.

1.9. EESK uzskata, ka bērna uzklaušīšanas standartu minimums veicinātu to, ka ES iedzīvotāji šo lēmumu labāk pieņemtu.

1.10. EESK arī atbalsta oficiālas atzīšanas prasības atcelšanu. Tomēr EESK uzskata, ka aizsardzības pasākumi ir jā saglabā.

1.11. EESK atbalsta to, ka izpildes dalībvalsts tiesai vajadzētu būt arī iespējai lemt par steidzami vajadzīgajiem aizsardzības pasākumiem, ja pastāv nopietns risks, ka bērnam varētu tikt nodarīts kaitējums.

1.12. EESK atzinīgi vērtē to, ka saskaņā ar tiesību akta projektu, lai bērnu ievietotu audžuģimenē vai aprūpes iestādē citā dalībvalstī, jebkurā gadījumā ir vajadzīga saņēmējvalsts piekrišana.

1.13. EESK uzskata, ka ir jāprecizē regulas "Brisele IIa" darbības joma. Pat pamatojoties uz "nacionālu" izpratni par laulību, dalībvalstīm ir jāievēro ES Pamattiesību hartas 21. pants. EESK iesaka 21. panta ievērošanas aspektu ietvert vienā no regulas apsvērumiem.

1.14. EESK uzskata, ka ir vajadzīgs regulējums attiecībā uz gadījumiem, kad vienam no vecākiem izcelsmes valsts nav Eiropas Savienībā, un mudina noslēgt divpusējus nolīgumus, jo īpaši ar valstīm, kuras nav parakstījušas Hāgas Konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Eiropas Komisija 2016. gada 30. jūnijā iesniedza priekšlikumus regulas "Brisele IIa" reformai. Šī regula ir pamats tiesu iestāžu sadarbībai ģimenes lietās Eiropas Savienībā. Tajā paredzēti vienoti jurisdikcijas noteikumi attiecībā uz laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu bez laulības šķiršanas un laulības atzīšanu par neesošu, kā arī uz strīdiem par vecāku atbildību pārrobežu situācijās. Tā atvieglo lēmumu, publisko aktu un nolīgumu brīvu apriti Eiropas Savienībā, paredzot noteikumus par to atzīšanu un izpildi citās dalībvalstīs. No 2005. gada 1. marta to piemēro visās dalībvalstīs, izņemot Dāniju.

2.2. Regulas daļa, kas attiecas uz bērnu tiesībām, nosaka bērnu lietu starptautisko jurisdikciju Eiropas Savienībā un regulē citu dalībvalstu pieņemto, ar bērnu jautājumiem saistīto lēmumu atzīšanu un izpildi. Regula arī paredz noteikumus attiecībā uz to bērnu atgriešanos, kuri ir nelikumīgi aizvesti uz citu dalībvalsti vai tajā ir aizturēti. Šajā saistībā regula stiprina atgriešanās mehānismu saskaņā ar Hāgas Konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem.

2.3. Šī regula, kas jau bijusi 24 ES Tiesas lēmumu priekšmets, vairākos aspektos ir jāreformē. Pašreizējais Komisijas priekšlikums sekmēs regulas efektivitāti – tas attiecas tikai uz regulas bērnu tiesību daļu un neskar tiesību aktu normas attiecībā uz laulības šķiršanas procesu.

2.4. EESK uzskata, ka J.-C. Juncker vadītās Komisijas politiskajās pamatnostādnēs ir pareizi uzsvērts, ka ES dalībvalstu tiesu iestāžu sadarbība ir pakāpeniski jāuzlabo, ņemot vērā faktisko situāciju, ka visā Eiropas Savienībā ir aizvien vairāk mobilu iedzīvotāju, kuri laulājas un kuriem ir bērni.

2.5. EESK jau savos iepriekšējos atzinumos⁽¹⁾ uzsvēra, ka Līgumos un ES Pamattiesību hartā ir garantēta tiesu pieejamība un pamattiesību ievērošana, it īpaši tiesību uz īpašumu, vienlīdzības likuma priekšā, diskriminācijas aizlieguma, tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, tiesību stāties laulībā un tiesību izveidot ģimeni, kā arī tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošana.

2.6. Komisija pārbaudīja regulas darbību praksē un apsvēra vajadzīgos grozījumus regulas piemērošanas ziņojumā, kas tika pieņemts 2014. gada aprīlī (COM(2014) 225)⁽²⁾. Šī pārbaude tika veikta saskaņā ar spēkā esošo ES tiesību aktu Normatīvās atbilstības un izpildes programmu (REFIT).

2.7. Pārstrādātās redakcijas mērķis ir pilnveidot Eiropas tiesiskuma un pamattiesību telpu, balstoties uz savstarpējo uzticēšanos, likvidēt atlikušos šķēršļus tiesas spriedumu brīvai aprītei saskaņā ar savstarpējas atzīšanas principu, un labāk aizsargāt bērna intereses, vienkāršojot procedūras un uzlabojot to efektivitāti.

⁽¹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 87. lpp.

⁽²⁾ COM(2014) 225 final.

2.8. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikuma mērķi – pieņemot lēmumu par atgriešanos, vairāk ņemt vērā bērna intereses. Pieaugot migrācijai, ir vajadzīgi aizvien jauni sadarbības veidi un struktūras, lai nodrošinātu bērnu aizsardzību ārpus valsts robežām.

2.9. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir ierosinājusi vairākas būtiskas izmaiņas ar mērķi uzlabot nolaupītā bērna atpakaļatdošanas efektivitāti. Lai vecāku veiktas bērna nolaupīšanas lietās regulā paredzētā atpakaļatdošanas procedūra darbotos sekmīgi, būtiska nozīme ir savlaicīgai rīcībai.

2.10. EESK uzskata, ka 55. pantā minētā centrālo iestāžu sadarbība konkrētās lietās par vecāku atbildību ir būtiska, lai efektīvi atbalstītu vecākus un bērnus, kuri iesaistīti pārrobežu tiesvedībā saistībā ar bērnu lietām.

2.11. EESK uzskata, ka būtiska problēma ir neskaidrs tā panta formulējums, kurš attiecas uz palīdzību, kuru konkrētās lietās par vecāku atbildību sniedz centrālās iestādes. Dažu dalībvalstu valsts iestādēm šis pants nav pietiekams juridiskais pamats, lai rīkotos.

2.12. EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikumā ir precizēts, kas, kam un ar kādiem nosacījumiem var lūgt palīdzību vai informāciju. Turklāt ir skaidri noteikts, ka arī tiesas un bērnu aizsardzības iestādes var lūgt centrālo iestāžu palīdzību. Pārstrādātā redakcija nodrošina juridisko pamatu tam, lai bērnu aizsardzības iestādes ar centrālo iestāžu starpniecību varētu iegūt vajadzīgo informāciju no citām dalībvalstīm.

2.13. EESK atzinīgi vērtē to, ka dalībvalstīm ir pienākums koncentrēt jurisdikciju dažās tiesās atbilstoši savu attiecīgo tiesību sistēmu struktūrai. Kavēšanās lietu izskatīšanā ir saistīta ar to, ka vairākās dalībvalstīs tiesas, kas izskata atpakaļatdošanas pieteikumus, šajā jomā nav specializētas. Tādējādi tiesnešiem ir mazāk zināmas attiecīgās procedūras un noteikumi un ir mazāk iespēju regulāri sadarboties ar citām ES tiesām tā, lai tiktu veicināta savstarpēja uzticēšanās.

2.14. EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikumā ir precizēti termiņi izpildāma atpakaļatdošanas rikožuma izdošanai un atpakaļatdošanas process ir saīsināts līdz 18 nedēļām.

2.15. Saskaņā ar šo priekšlikumu centrālajām iestādēm tiek noteikts sešu nedēļu termiņš, lai saņemtu un apstrādātu pieteikumu, noteiktu atbildētāja un bērna atrašanās vietu un veicinātu starpniecību, vienlaikus nodrošinot, ka tas nekavē lietas izskatīšanu. Patlaban centrālajām iestādēm nekāds termiņš nav noteikts.

2.16. Tiesvedībai pirmās instances tiesā un apelācijas instancē ir paredzēts atsevišķs sešu nedēļu termiņš. EESK uzskata, ka tādējādi tiesām noteiktais termiņš kļūtu reālāks, lai varētu aizsargāt atbildētāja tiesības uz taisnīgu tiesu. EESK norāda, ka attiecīgajā tiesību sistēmā ir jānodrošina šo termiņu ievērošana.

2.17. EESK uzskata, ka pārsūdzības ierobežojums, nosakot, ka ir iespējama tikai viena pārsūdzība, atpakaļatdošanas procesā ir pamatots. Lielākā daļa dalībvalstu konstitūciju garantē tikai vienu pārsūdzību par augstāko varas iestāžu pieņemtiem lēmumiem.

2.18. EESK atzinīgi vērtē to, ka izcelsmes dalībvalsts tiesa var pasludināt lēmumu par provizoriski izpildāmu, pat ja šāda iespēja valsts tiesību aktos nav paredzēta. Tas ir lietderīgi sistēmās, kurās lēmums nav izpildāms, kamēr vien par to var iesniegt pārsūdzību. Tādējādi viens no vecākiem, pamatojoties uz lēmumu, kas pasludināts par provizoriski izpildāmu, varēs izmantot saskarsmes tiesības, kamēr pēc otra vecāka lūguma tiks izskatīta pārsūdzība attiecībā uz šo lēmumu.

2.19. EESK atbalsta to, ka tiesneši ir īpaši jāaicina apsvērt, vai rikožums par atpakaļatdošanu būtu izpildāms provizoriski. Kavēšanās pēc lēmuma par atpakaļatdošanu negatīvi ietekmē vecāku un bērnu attiecības un bērna intereses. EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikumā ir ietverti vairāki precizējumi spēkā esošo noteikumu labākai īstenošanai. Proti, tajā uzliek pienākumu tai dalībvalstij, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas, rūpīgi noskaidrot bērna intereses, pirms tiek pieņemts galīgais aizgādības lēmums, kas varētu nozīmēt bērna atpakaļatdošanu. Šajā saistībā, veicot šo interešu noskaidrošanu, katram bērnam, kurš ir spējīgs formulēt savu viedokli, ir tiesības tikt uzklausi, pat bez viņa fiziskas klātbūtnes, vajadzības gadījumā izmantojot alternatīvus līdzekļus, piemēram, videokonferences iespēju.

2.20. EESK uzskata, ka bērna uzklausišanas standartu minimums arī palīdzētu novērst to, ka tiek atteikta citas ES dalībvalsts pieņemtā lēmuma atzīšana un izpilde vai izpildāmības pasludināšana; tādējādi ES iedzīvotāji šo lēmumu labāk pieņemtu. Kā piemēru var minēt uzklausāmā bērna minimālo vecumu, bet ne citus procedūras jautājumus, piemēram, par personu, kas izvaicā bērnu. Arī turpmāk tas būtu (un ir) jāatstāj dalībvalstu ziņā. EESK iesaka nodrošināt sociāli izglītojošu papildus apmācību tiesnešiem, kuri izvaicā bērnu.

2.21. EESK arī atbalsta oficiālas atzīšanas prasības atcelšanu attiecībā uz visiem kādā dalībvalstī pieņemtajiem lēmumiem (kā arī publiskajiem aktiem un nolīgumiem) par vecāku atbildību. Attiecībā uz izpildi, kas pati par sevi ir dalībvalstu kompetencē, saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru valsts izpildes noteikumu piemērošana nedrīkst mazināt regulas efektivitāti praksē.

2.22. Turklāt oficiālas atzīšanas prasība vidēji izraisīja vairāku mēnešu kavēšanos katrā lietā un radīja iedzīvotājiem izmaksas līdz pat EUR 4 000 ⁽³⁾.

2.23. Tomēr EESK uzskata, ka noteikti aizsardzības pasākumi ir jāsauglabā. Šādi pasākumi katrā gadījumā ir – dokumentu pienācīga izsniegšana, pušu un bērna tiesības tikt uzklausi, it īpaši attiecībā uz pretrunīgiem lēmumiem, kā arī konkrētu procedūras noteikumu ievērošana attiecībā uz bērna ievietošanu citā ES dalībvalstī, pamatojoties uz spēkā esošo regulas “Brisele IIa” 56. pantu.

2.24. EESK atbalsta to, ka izpildes dalībvalsts tiesai vajadzētu būt arī iespējai lemt par steidzami vajadzīgajiem aizsardzības pasākumiem, ja pastāv nopietns risks, ka bērnam varētu tikt nodarīts kaitējums vai citādi radīta neciešama situācija. Piemēram, tiesa, kas izskata atpakaļatdošanas lietu, vienam no vecākiem var piešķirt saskarsmes tiesības, un šis lēmums ir izpildāms arī bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī, kamēr šis valsts tiesa pieņem galīgo lēmumu attiecībā uz saskarsmes tiesībām.

2.25. EESK atzinīgi vērtē to, ka saskaņā ar Komisijas priekšlikumu, lai bērnu ievietotu audžuģimenē vai aprūpes iestādē citā dalībvalstī, jebkurā gadījumā ir vajadzīga saņēmējvalsts piekrišana. Piekrišanas prasība nodrošina, ka bērns saņēmējvalstī ir mērķtiecīgi aprūpēts. EESK turklāt ierosina noteikt, ka bērna ievietošanai viņa ģimenē ir prioritāra nozīme; ja tas nav iespējams vai nav bērna interesēs, būtu jānodrošina bērnam vai nu audžuģimene, vai arī kādas kopienas piedāvāta aprūpe.

2.26. EESK ņem vērā, ka saskaņā ar piemērošanas ziņojumu dažkārt pāriet vairāki mēneši, līdz tiek noskaidrots, vai konkrētajā lietā ir vajadzīga piekrišana. Ja piekrišana ir vajadzīga, tai seko apspriešanās procedūra, kas ir tikpat ilgstoša, jo iestādēm, kurām izteikts lūgums, nav noteikts termiņš atbildes sniegšanai. Tāpēc daudzas iestādes, kuras izsaka lūgumu, pieņem lēmumu par ievietošanu un nosūta bērnu uz saņēmējvalsti, kamēr apspriešanās procedūra vēl nav beigusies vai pat nav uzsākta, jo tās uzskata, ka ievietošana ir steidzama, un zina, ka process ir ilgstošs. Līdz ar to bērns nonāk tiesiskās nenoteiktības situācijā.

2.27. EESK atbalsta to, ka tiesību akta projekts paredz ieviest astoņu nedēļu termiņu, lai valsts, kurai izteikts lūgums, pieņemtu lēmumu par pieteikumu. Procedūras paātrināšana ir bērna interesēs.

2.28. EESK piekrīt tam, ka saskaņā ar Hāgas konvenciju lēmumu pieņem tās valsts tiesa, kurā atrodas bērns. EESK pauž bažas, ka tiesas atrašanās vieta bērna nolaupīšanas lietā vairumā gadījumu būs nolaupītāja valstī. EESK norāda, ka “Brisele IIa” regulā jau tagad ir paredzētas bezmaksas konsultatīvās iestādes vecākiem, kuri dzīvo valstī, kas nav bērna pašreizējā uzturēšanās vieta.

2.29. EESK kopumā atbalsta kopīgu obligāto standartu pieņemšanu, tostarp vienotu izpildes procedūru, lai paātrinātu atpakaļatdošanas procesu.

⁽³⁾ COM(2016) 411/2, 8. lpp.

3. Īpašas piezīmes

3.1. EESK uzskata, ka ir vajadzīgs regulējums attiecībā uz gadījumiem, kad vienam no vecākiem izcelsmes valsts nav Eiropas Savienībā. Migrācija un preču un pakalpojumu apmaiņa pasaules mērogā šādu gadījumu skaitu palielina. EESK uzskata, ka ir svarīgi noslēgt divpusējus nolīgumus jo īpaši ar valstīm, kuras nav parakstījušas Hāgas Konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem.

3.2. EESK uzskata, ka ir jāprecizē regulas “Brisele IIa” darbības joma. Komisijas tiesību akta projektā nav aplūkots jautājums par to, vai regula attiecas uz jauniem laulības vai laulības šķiršanas veidiem. Laulības jēdziens nav definēts, bet tikai izteikts kā pieņēmums. Pat pamatojoties uz “nacionālu” izpratni par laulību, dalībvalstīm ir jāievēro ES Pamattiesību hartas 21. pants, kas aizliedz diskrimināciju seksuālas orientācijas dēļ. EESK iesaka 21. panta ievērošanas aspektu ietvert vienā no regulas apsvērumiem.

Briselē, 2017. gada 26. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*
